

Rödovans Sözleşmesi ve Alt İşverenlik İlişkisi^(*)

Legal Relation Between Royalty Contracts and Subcontracting

Burak KARAKOÇ

Araştırma Görevlisi

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi

İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı

Anahtar Kelimeler

*Maden,
Maden İşletme Hakkı,
Rödovans Sözleşmesi,
Alt İşverenlik,
Hasılat Kirası.*

Öz

Madenler, devletin hükmü ve tasarrufu altında olan, kamu malı niteliğine sahip olduğu ikrâr edilen kaynaklar ve doğal servetlerdir. Devletin tasarrufu altında bulunan madenler, gerekli şartları taşıyanların elde ettiği izinler ve ruhsatlar uyarınca işletilebilir. İşte bu şekilde maden ruhsatından ve doğrudan kanundan doğan hak ve yükümlülüklerin yekûnüne maden hakkı denmektedir.

Maden hakkına sahip olan kişi, maden sahasını direkt olarak kendisi işletebilir veyahut bu hakkın kullanımını üçüncü bir kişiye devredebilir. Bu devir rödovans müessesesi ile mümkündür ve ortaya konulan bir rödovans sözleşmesi ile mevcudiyet kazanır. Öyleyse, ruhsat alanlarındaki madenlerin işletilmesi için üçüncü şahıslara tasarruf hakkı kazandırmak gayesiyle ruhsat alanının bütünü veyahut bir bölümü üzerinde ruhsat sahibi kişilerin bu üçüncü şahıslarla yaptıkları sözleşmeye rödovans sözleşmesi denir. Bu sözleşme maden endüstrisinde yaygın bir şekilde tercih edilen işletim yöntemidir.

Elinizdeki çalışmada, rödovans sözleşmesinin bir alt işverenlik ilişkisi kurup kurmadığı değerlendirilmiştir. Ayrıca Yargıtay'ın yaklaşımı uyarınca rödovans sözleşmesi değerlendirilirken hasılat kirasına ait hükümlerin uygulanıp uygulanmayacağı hususu incelenmiştir. Bu sebeple çalışmamızda öncelikle; rödovans sözleşmesi, alt işverenlik ve ürün kirası müesseseleri genel hatlarıyla incelenmiş ve netice itibarıyla rödovans sözleşmesinin bir alt işverenlik ilişkisi kurup kurmadığı sorusunun cevabı verilmiştir.

Keywords

*Mine,
Mining Right,
Royalty Contract,
Subcontracting,
Product Rent.*

Abstract

Mines are natural wealth and resources that are under the rule and disposition of the state and are considered to be public property. The mines under possession of the state are operated within the scope of the license and permit given to persons who have necessary conditions. All of the rights and obligations arising from the mining license and directly from the law are called mining rights.

The person who has the right to mine can directly operate the mine field himself; he can also transfer the use of this right to a third party. The contract that the license holders have made with these third parties for the whole or part of the license area to provide the third parties with the right of disposition of the mines in the license fields is called royalty agreement. This agreement is an operating method frequently encountered in the mining sector.

The study examines whether royalty contract establishes a subcontractor relationship or not in accordance with Supreme Court's approach, and whether the provisions of product rent should be applied to royalty contract. Royalty contracts, subcontracting and product lease establishments were examined in general terms and as a result, the question of whether the royalty contract established a subcontractor relationship was answered.

^(*) Araştırma Makalesi.
Hakem denetiminden geçmiştir.

Gönderim Tarihi: 29.11.2021, Makalenin Kabul Tarihi: 07.01.2022.

GİRİŞ

Maden kavramı, üzerinde uzlaşılan net bir tanıma sahip değildir. Bununla birlikte maden kavramını genel hatlarıyla; çeşitli doğal faktörler vasıtasıyla taş kürede meydana gelen ve iktisadi değere sahip mineraller, doğal kaynaklar şeklinde tanımlamak mümkündür¹. Maden hukuku ise yukarıda tanımlanan madenlerin aranıp işletilmesi ve çıkarılıp kullanılması aşamalarını düzenleyen bir hukuk dalı olarak karşımıza çıkmaktadır². Maden hukukunun odak noktası olan madenlerin tabii kaynak ve servet niteliğine sahip olduğu açıktır.

Maden Kanunu³ düzenlemesi uyarınca maden haklarının bölünmezliği ilkesi asıldır. Rödovans sözleşmesi ile hakların bölünmezliği ilkesi fiilen aşılabilmektedir. Bu sözleşme türü sayesinde madenlerin aranıp işletilmesi hususunda maden ruhsat sahibi, rödovans verene maden arama ve işletme yetkilerini devretmektedir.

Rödovans sözleşmesi ile kurulan ilişkiye alt işverenliğe ilişkin hükümlerin mi yoksa hasılat kira-sına ilişkin hükümlerin mi uygulanması gerektiğine dair Yargıtay'ın muhtelif kararları mevcuttur.

I. MADEN VE MADEN HAKKI

Gerek hukuk gerekse ekonomi alanında önemli bir yere sahip olan madenler için hukukumuzdaki esas hüküm Anayasa'nın 168. madde düzenlemesidir. Anayasa'nın bahsedilen bu hükmü uyarınca “*Tabii kaynaklar ve servetler devletin hükmü ve tasarrufu altındadır*”. Öte yandan maden hukukunun temel düzenlemesi olan Maden Kanunu m. 4'te “*madenlerin, devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğunu*” düzenleme altına almıştır.

Hukuki açıdan hangi maddelerin maden olarak kabul edileceği hususunda iki farklı yaklaşım mevcuttur. Bunlardan birincisi *tanımlayıcı sistem* olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sisteme göre kanunda genel bir maden tanımı yapılmakta olup bu kanuni tanımın kapsamına giren maddeler maden olarak kabul edilmektedir⁴. Hangi maddelerin maden sayılacağına dair yaklaşımlardan ikincisi ise *sayma sistemidir*. Bu sistem uyarınca kanunda genel bir maden tanımı yapılmamakta, fakat maden olarak kabul görececek olan maddeler sınırlı sayı ilkesine göre ismen sayılmaktadır. Bu sisteme göre kanunda ismen belirtilmemiş olan bir madde, maden olarak kabul edilmemektedir⁵.

Maden Kanunu m. 2 düzenlemesinde genel bir maden tanımı yapılmış olup bu tanımın kapsamına giren maddelerin maden olarak kabul edileceği düzenlenmiştir. Bu düzenleme, Türk hukukunda tanımlayıcı sistemin kabul edildiğini göstermektedir⁶.

Maden Kanunu m. 4 ve Anayasa m. 168 gereğince madenler devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Maden üzerindeki mülkiyetin kime ait olduğunun belirlenmesi hususunda dünya üzerinde iki sistemin varlığından bahsedilebilir. Bahsi geçen sistemlerden birincisine göre madenler arza tabidir ve bu sebeple madenler buldukları arazilerin mütemmim cüzüdür⁷. Bu sistem Amerika Birleşik Devletleri'nde geçerlidir.

¹ KURT, Hayrettin: *Türk Hukukunda Maden Ruhsatı ve Sicili*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2020, s. 13; ÇEVİKÇELİK, Muradiye: “3213 Sayılı Maden Kanunu Uyarınca Maden Hukukunda Kamulaştırma Usulü”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2020, Cilt 24, Sayı 1, s. 330; ÇİTİL, Bünyamin: *Tüm Yönleriyle Maden Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, (Maden), s. 42; UYUMAZ, Alper / GÜNGÖR, Fatma: “Rödovans Sözleşmesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2015, Cilt 19, Sayı 4, s. 147. Maden kavramının tarihi süreç içerisindeki tüm düzenlemelerde nasıl tanımlandığıyla ilgili detaylı bilgi için bkz. GÜNAY, Ömer: *Maden Hukuku*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 19 vd.

² GÖĞER, Erdoğan: *Maden Hukuku*, Sevinç Matbaası, Ankara, 1979, s. 1 vd.; ÇİTİL, Bünyamin: “Rödovans Sözleşmesinin Maden Hukukundaki Yeri ve Mali Yükümlülükler”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2019, Sayı 39, (Rödovans), s. 216.

³ 15.06.1985 tarihli ve 18785 sayılı Resmî Gazete.

⁴ ERDOĞAN, Kemal: “Maden Hakkını Devir Sözleşmesi ile Rödovans Sözleşmesi Arasındaki Ayırım”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2018, Cilt 22, Sayı 1, (Maden Hakkı), s. 98; ÇEVİKÇELİK, Muradiye: *Türk İdare Hukukunda Maden İşletme ve Rödovans Sözleşmeleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, (Maden İşletme), s. 21; ÖZDAMAR, Demet: “Maden Hakkı ve Maden İrtifakı”, *M. Tefhik Birsal'e Armağan*, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 2001, (Maden Hakkı), s. 319; UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 148.

⁵ ERDOĞAN, *Maden Hakkı*, s. 98; ÇEVİKÇELİK, *Maden İşletme*, s. 21; UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 148; ÖZDAMAR, *Maden Hakkı*, s. 319.

⁶ ERDOĞAN, *Maden Hakkı*, s. 99; UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 148.

⁷ TÜRK, H. Sami: “Devletçe İşletilecek Madenler Hakkında Kanun Üzerinde Açıklamalar”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1979, Cilt 36, Sayı 1, s. 83; UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 148; ÖZDAMAR, *Maden Hakkı*, s. 322; ÇİTİL, *Maden*, s. 47.

Maden mülkiyetinin kime ait olduğunun belirlenmesindeki ikinci sistem, devletin hakimiyeti sistemidir ve bu sisteme göre madenler kimin arazisi üzerinde bulunursa bulunsun devletin hüküm ve tasarrufu altında olacaktır⁸. Ülkemizde de geçerli olan bu sistem uyarınca devlet, madenlerin sahipliğini özel şahıslara devredemez ve özelleştiremez⁹.

Maden Kanunu, m. 5/I'de maden haklarının bölünmezliği ilkesini kabul etmiştir. Bu düzenlemede bahsi geçen “*ilk müracaat (takaddüm), arama ruhsatı, buluculuk, görünür rezerv geliştirme ve işletme ruhsatı haklarının bütünü tek bir gerçek veya tüzel kişi üzerinde*” toplanmalıdır¹⁰. Ancak maden hakkının bölünmezliği ilkesinin düzenlendiği Maden Kanunu m. 5'in II. fıkrasında, maden arama ve işletme haklarının devrinin mümkün olduğu hüküm altına alınmıştır¹¹.

Maden arama ve işletme haklarının devrinde, gayrimenkul mülkiyetinin devrine ilişkin işlemlere benzer şekilde iki ayrı işlem yapılmalıdır ki, bunlardan birincisi borçlandırıcı bir işlemin mevcut olmasıdır¹². Çalışmanın konusu olan rödovans sözleşmesi bu anlamda taraflar arasında devir borcu doğuran bir borçlandırıcı işlemidir. Nitekim Yargıtay da rödovans sözleşmesini, zikredilmiş olan hakların devri noktasında hukuki sebep olarak kabul etmektedir¹³. Maden arama ve işletme hakkının devrinde ihtiyaç duyulan bahsi geçen işlemlerden ikincisi ise tasarruf işlemi yani tescil talebi üzerine maden siciline tescilin yapılması işlemidir¹⁴.

Maden Kanunu m. 5/I'de düzenleme alanı bulan bölünmezlik ilkesinde amaç, “*işletilmesinde kamu yararı mevcut olan madenlerin ekonomik olarak değerlendirilmesini sağlamaktır*”¹⁵. Yukarıda bahsedildiği üzere, maden arama ve işletme haklarının devrinde borçlandırıcı işlem özelliğine sahip olan rödovans sözleşmesi ile hakların bölünmezliği ilkesinin fiilen aşılması söz konusu olmuş ve böylece madencilik sektöründe bir sözleşme ortaya çıkmıştır¹⁶.

II. RÖDOVANS SÖZLEŞMESİ

A. Tanımı

Rödovans sözcüğü, aslen Fransızca kökenli olan ve kira bedeli anlamına gelen *redevance* kelimesinden gelmektedir¹⁷. Dilimize de fonetik olarak benzer şekilde geçmiş ve hem öğretilde hem de içtihatlarda kendisine bu şekilde yer bulmuştur¹⁸.

⁸ UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 149; TÜRK, s. 84; ÇİTİL, *Maden*, s. 47.

⁹ Danıştayın bu husus hakkındaki görüşü: “... Anayasa'nın 168. maddesinde “tabii servetler ve kaynaklar devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı devlete aittir. Devlet bu hakkı belirli süre için, gerçek ve tüzel kişilere devredebilir. Hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletilmesinin devletin gerçek ve tüzel kişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzel kişilerin eliyle yapılması, yasanın açık iznine bağlıdır. Bu hâlde, gerçek ve tüzel kişilerin uyması gereken şartlar ve devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve müeyyideler kanunda gösterilir.” denilmektedir. Maddeye göre, Anayasa'da doğal servetlerin ve kaynakların devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu kabul edilerek bunların mülkiyetinin gerçek ve tüzel kişilere devri yasaklandığı gibi, bunların arama ve işletme hakkına da sahip olan devletin bu hakkını ancak belirli süre için gerçek veya tüzel kişilere yasanın açık oluru ile devredilebileceği öngörülmektedir. Anayasa'da öngörülen bu durum sosyal, ekonomik ve stratejik önemlerin doğal sonucudur...” Danıştay, I. D., T. 05.03.2004, E. 2004/17, K. 2004/24 (Lexpera İçtihat Arama Motoru).

¹⁰ ÇANKAYA, O. Güven: “Rödovans Alt İşverenlik Sözleşmesi Midir?”, *Kamu-İş*, 2014, Cilt 13, Sayı 3, s. 3; ÖZDAMAR, Demet: “Maden Hakkının Verilmesi ve Bu Hakkın Devri”, *T. Tufan Yüce'ye Armağan*, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 2001, (Maden Hakkının Devri), s. 120; UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 149.

¹¹ UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 149; ÖZDAMAR, *Maden Hakkının Devri*, s. 124.

¹² Bkz. EREN, Fikret: *Mülkiyet Hukuku*, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 204 vd.

¹³ UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 150. Karar için bkz. Yargıtay, 11. HD., T. 06.04.2000, E. 1999/9412, K. 2000/2692 (Lexpera İçtihat Arama Motoru).

¹⁴ Tescil işlemi hakkında detaylı bilgi için bkz. SİRMEN, Lâle: *Eşya Hukuku*, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019, s. 323 vd.

¹⁵ ÇİTİL, *Rödovans*, s. 217; UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 149.

¹⁶ BAYCIK, Gaye: “İş İlişkinin Kurulması, Hükümleri ve İşin Düzenlenmesi”, *Yargıtay'ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi Semineri 2016*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 127; ÇANKAYA, s. 4; ÇİTİL, *Rödovans*, s. 217.

¹⁷ AMIKLIOĞLU, Hüseyin: *Rödovans Sözleşmesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, (Rödovans), s. 71; UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 150; ÇİTİL, *Rödovans*, s. 218.

¹⁸ Bkz. Yargıtay, HGK., T. 17.06.2009, E. 2009/229, K. 2009/272 (Lexpera İçtihat Arama Motoru); Yargıtay, 10. HD., T. 17.10.2014, E. 2014/16695, K. 2014/19906 (Lexpera İçtihat Arama Motoru).

Öğretide rödovans, “... *maden ruhsat alanlarının, hukuki hak ve sorumlulukları kendisinde kalması koşuluyla hak sahibi tarafından sözleşme ile özel veya tüzel bir kişiye, bir süre tahsis edilmesi durumunda, maden ocağının işletilmesini üstlenen özel veya tüzel kişinin, esas ruhsat sahibine, ürettiği her bir ton maden için ödemeyi taahhüt ettiği meblağ*”¹⁹ şeklinde ifade edilmektedir.

Maden hakkına sahip kişi ve rödovans verenin yaptığı sözleşme ise rödovans sözleşmesidir. Rödovans sözleşmesi Maden Yönetmeliği²⁰ m. 4/I-aaa’da “[r]uhsat sahalarındaki madenlerin işletilerek değerlendirilmesi amacıyla üçüncü kişilere veya kuruluşlara tasarruf hakkı sağlamak üzere ruhsat sahasının tamamı ya da bir kısmı için ruhsat sahiplerinin, bu kişilerle yapmış oldukları sözleşmeler” şeklinde tanımlanmıştır.

Öğretide de yönetmelik düzenlemesine paralel olarak benzer tanımlamalar mevcuttur. Buna göre “rödovans sözleşmesi; ruhsat sahibinin arama ve işletme ruhsatlarından doğan haklarını ve ruhsatlara konu maden sahasını belirli bir kira bedeli karşılığında belirli bir süre için rödovansçıya devretme borcu altına girdiği, bunun karşılığında ise rödovansçının maden sahasını işletme ve rödovans bedelini ödemeyi üstlendiği sözleşme türüdür”²¹.

Yüksek mahkeme kararlarında da birçok kez rödovans sözleşmesinin tanımına yer verilmiştir. Bu hususta Yargıtay bir kararında rödovans sözleşmesini “... *maden ruhsat alanlarının sahibi tarafından sözleşme ile özel veya tüzel bir kişiye bir süre terk edilmesi durumunda, maden ocağının işletilmesini üstlenen özel veya tüzel kişinin ruhsat sahibine ürettiği her bir ton maden için ödemeyi taahhüt ettiği bir tür maden kirası*”²² olarak tanımlamıştır. Bir başka Yargıtay kararına göre ise “... *ruhsat sahalarındaki madenlerin üretilerek değerlendirilmesi amacıyla üçüncü kişilere veya kuruluşlara tasarruf hakkı sağlamak üzere ruhsat sahasının tamamı ya da bir kısmı için ruhsat sahiplerinin bu kişilerle yapmış oldukları sözleşmeler*”²³ şeklinde tanımlanmıştır.

B. Şekli

Türk Borçlar Kanunu²⁴ m. 12 uyarınca “*sözleşmelerin geçerliliği, kanunda aksi öngörülmedikçe hiçbir şekle bağlı değildir*”²⁵. Rödovans sözleşmesinin şekline ilişkin kanuni bir düzenleme olmadığından, rödovans sözleşmesinin Türk Borçlar Kanunu m. 12 uyarınca “herhangi bir şekil şartına tabi olmadığı” ifade edilebilir²⁶. Yargıtayın da benzer doğrultuda hükümleri mevcuttur²⁷. Fakat belirtmek gerekir ki, taraflar kendi aralarında bu sözleşmenin şekle tabi olması konusunda anlaşabilirler. Bu sebeple taraflar, rödovans sözleşmesini basit yazılı şekilde akdedebilecekleri gibi aynı zamanda noterde onaylama ya da düzenleme şeklinde de yapabileceklerdir²⁸.

¹⁹ ÇANKAYA, s. 2; Yargıtay, 10. HD., T. 17.10.2014, E. 2014/16695, K. 2014/19906 (Lexpera İçtihat Arama Motoru).

²⁰ 21.09.2017 tarihli ve 30187 sayılı Resmî Gazete.

²¹ AMIKLIOĞLU, Hüseyin: “Rödovans Sözleşmesi ile İşletilen Bir Maden İşletmesinden Doğan Zararlardan Sorumluluk”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2017, Cilt 19, Özel Sayı, Şeref Ertaş’a Armağan, (Maden İşletmesi), s. 1274-1275; UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 151; ERDOĞAN, *Maden Hakkı*, s. 105.

²² Yargıtay, 20. HD., T. 22.10.2015, E. 2015/7278, K. 2015/9894 (Lexpera İçtihat Arama Motoru).

²³ Yargıtay, 22. HD., T. 13.04.2015, E. 2015/3744, K. 2015/13328 (Lexpera İçtihat Arama Motoru).

²⁴ 04.02.2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmî Gazete.

²⁵ Sözleşmelerde şekil serbestisi hakkında detaylı bilgi için bkz. EREN, Fikret: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 25. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, (Genel), s. 298; KARAKILIÇ, Hasan: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Notları*, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 74 vd.; TERCIER, Pierre / PICHONNAZ, Pascal / DEVELİOĞLU, H. Murat: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 206 vd.; YILDIRIM, Abdulkerim: *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 78 vd.; REİSOĞLU, Safa: *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 24. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 80 vd.; KILIÇOĞLU, Ahmet: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 20. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2016, s. 115 vd.; OĞUZMAN, Kemal / ÖZ, Turgut: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1*, 16. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2018, s. 138 vd.; NOMER, Haluk: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 16. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 118 vd.

²⁶ UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 157; ERDOĞAN, *Maden Hakkı*, s. 120; AMIKLIOĞLU, *Maden İşletmesi*, s. 1278; ÇİTİL, *Rödovans*, s. 219.

²⁷ “... herhangi bir şekil şartına tabi olmayan rödovans sözleşmesine...” Yargıtay, 11. HD., T. 08.12.2005, E. 2004/12958, K. 2005/12044 (Kazancı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası). “... Rödovans sözleşmesi, maden ruhsatının devrini değil, bu hakkın bir başkasına belirli bir süreyle kullanılmasını amaçlar. Bu sözleşmenin yapılması kanunda herhangi bir şekle tabi tutulmamıştır...” Yargıtay, 22. HD., T. 01.07.2019, E. 2017/23242, K. 2019/14660 (Lexpera İçtihat Arama Motoru).

²⁸ ÇANKAYA, s. 4; ÇİTİL, *Rödovans*, s. 219-220; ERDOĞAN, *Maden Hakkı*, s. 120; UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 157; AMIKLIOĞLU, *Maden İşletmesi*, s. 1278.

Öte yandan belirtmek gerekir ki, Maden Kanunu'na 04.02.2015 tarihinde 6592 sayılı Kanun'un 22. maddesi ile getirilen ek 7. madde gereğince “*ruhsat sahipleri ile üçüncü kişiler arasında rödovans sözleşmeleri Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nün iznine tabidir*”. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre de bu iznin alınmaması durumunda madencilik faaliyeti durdurulacaktır. Hal böyle olunca, öğretide de isabetli şekilde ifade edildiği üzere, rödovans sözleşmesinin idarenin iznine tabi tutulması şartı, bu sözleşmenin yazılı şekilde akdedilmesi lüzumunu ortaya çıkarmaktadır²⁹. Öyle ki, yazılı bir formatı bulunmayan bir sözleşme hakkında idare tarafından yazılı olarak muvafakat verilmesi imkân dahilinde olmayacaktır. Söz konusu sebeple, rödovans sözleşmesinin var olabilmesi için gerekli koşulan bu izin zorunluluğunun, sözleşmenin yazılı bir biçimde düzenlenmesi gerekliliğini ortaya çıkardığı kanaatindeyiz.

C. Hukuki Niteliği

Rödovans sözleşmesi, tüm hukuki vasıflandırmalarından önce bir özel hukuk sözleşmesidir³⁰. Rödovans sözleşmesinin bir özel hukuk sözleşmesi olması hasebiyle bu sözleşmeden kaynaklanan uyuşmazlıklara medeni hukuk ve borçlar hukuku başta olmak üzere özel hükümlerinin uygulanacağı açıktır³¹.

Rödovans sözleşmesinin kurulabilmesi için maden ruhsat sahibi ve rödovans verenin birbirine uygun, birbirleriyle örtüşen ve karşılıklı irade açıklamalarında bulunmaları yeterlidir³². Bu sebepten rödovans sözleşmesinin bir *rızai sözleşme*³³ olduğu ifade edilmelidir.

Rödovans sözleşmesinde, maden ruhsat sahibi ile rödovans veren arasında bir borç ilişkisi kurulmaktadır. Bu borç doğurucu özelliğe binaen, ruhsat sahibi maden işletme iznini rödovans verene terk etmek, rödovans veren de eğer sözleşmede bir bedel kararlaştırıldıysa kararlaştırılan bu bedeli (rödovans bedelini) ruhsat sahibine ödeme yükümlülüğü altına girmektedir³⁴.

Bir sözleşmeyi borç yüklenenlerin sayısına göre “*tek tarafa borç yükleyen sözleşme*” ya da “*iki tarafa borç yükleyen sözleşme*” şeklinde tasnife tabi tutmak mümkündür³⁵. Rödovans sözleşmesi ise iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerin alt türleri olan “*tam iki tarafa borç yükleyen*” veya “*eksik iki tarafa borç yükleyen*” bir sözleşme olması mümkündür³⁶. Rödovans verene, maden hakkının kullanımı eğer bir bedel karşılığında devredilmişse rödovans sözleşmesi, “*tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme*” niteliğine kavuşacaktır³⁷. Buna karşılık rödovans sözleşmesinin, rödovans verenden bir bedel alınmadan, bir bedel karşılığı olmadan, bedelsiz, karşılıksız yapılması da imkân dahilindedir ve böyle bir durumda ortaya çıkacak olan rödovans sözleşmesi eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme niteliği kazanacaktır³⁸.

²⁹ ERDOĞAN, *Maden Hakkı*, s. 121; ÇİTİL, *Rödovans*, s. 220.

³⁰ ÇANKAYA, s. 3; ERDOĞAN, *Maden Hakkı*, s. 127.

³¹ ERDOĞAN, *Maden Hakkı*, s. 127. Nitekim Yargıtay da rödovans sözleşmesini bir özel hukuk sözleşmesi olan kira akdi olarak nitelendirmiş ve rödovans sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların sulh hukuk mahkemesinde çözüme kavuşturulması gerektiğine hükmetmiştir: “... Somut olayda davacı kiraya veren, taraflar arasında imzalanan rödovans sözleşmesine dayanarak tahliye ve kira alacağı isteminde bulunmuştur. Taraflar arasındaki uyuşmazlık, kira ilişkisinden kaynaklandığına göre, görevli mahkeme Sulh Hukuk mahkemesidir...” Yargıtay, 6. HD., T. 08.07.2013, E. 2013/9552, K. 2013/11644 (Lexpera İçtihat Arama Motoru).

³² UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 155; AMIKLIOĞLU, *Maden İşletmesi*, s. 1276; ERDOĞAN, *Maden Hakkı*, s. 127; ÇİTİL, *Rödovans*, s. 219.

³³ Rızai sözleşmeler hakkında detaylı bilgi için bkz. von TUHR, Andreas: *Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, Cilt 1-2*, (Çev.) EDEGE, Cevat, 2. Baskı, Yargıtay Yayınları, Ankara, 1983, s. 142; ESENER, Turhan / GÜNDOĞDU, Fatih: *Borçlar Hukuku I*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, s. 22; TEKİL, Fahiman: *Borçlar Hukuku*, Yelken Matbaası, İstanbul, 1980, s. 44; ERDOĞAN, İhsan: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 3. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2017, s. 61; EREN, *Genel*, s. 254.

³⁴ AMIKLIOĞLU, *Maden İşletmesi*, s. 1275; ERDOĞAN, *Maden Hakkı*, s. 127-128; UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 155.

³⁵ Tek tarafa ve iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler hakkında detaylı bilgi için bkz. CANSSEL, Erol / ÖZEL, Çağlar: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 63; ANTALYA, Gökhan: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1*, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 219-220; HATEMİ, Hüseyin / GÖKYAYLA, Emre: *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, 3. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2015, s. 15-16; AKINCI, Şahin: *Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler*, 7. Baskı, Sayram Yayınları, Konya, 2013, s. 64-65; AKINTÜRK, Turgut / ATEŞ KARAMAN, Derya: *Borçlar Hukuku*, 21. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 21-22; YILDIRIM, s. 54-55; von TUHR, s. 139-140; TERCİER / PICHONNAZ / DEVELİOĞLU, s. 82-83; TEKİL, s. 43-44; ESENER / GÜNDOĞDU, s. 18 vd.; KARAKILIÇ, s. 46-47; ERDOĞAN, s. 62; OĞUZMAN / ÖZ, s. 45-46; EREN, *Genel*, s. 223 vd.; NOMER, s. 35.

³⁶ ERDOĞAN, Kemal: *Rödovans Sözleşmesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, (Rödovans), s. 99-100; ERDOĞAN, *Maden Hakkı*, s. 128.

³⁷ UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 155; AMIKLIOĞLU, *Maden İşletmesi*, s. 1275; ERDOĞAN, *Maden Hakkı*, s. 128; ÇİTİL, *Rödovans*, s. 219.

³⁸ ERDOĞAN, *Maden Hakkı*, s. 128-129.

Maden hukuku mevzuatında rödovans sözleşmesinin bir bedel karşılığında yapılması gerektiğine dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Daha önce de bahsedildiği üzere bedelsiz olarak eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme şeklinde akdedilmesi mümkündür. Hal böyle iken rödovans sözleşmesinin ivazlı veya ivazsız şekilde yapılması mümkündür³⁹.

Bir sözleşme kanuni düzenlemeye sahip olup olmaması açısından tipik (isimli) veya atipik (isimsiz) olma özelliklerinden birisini taşıyabilir⁴⁰. Belirtmek gerekir ki, bir sözleşmenin tipik olarak nitelendirilebilmesi için bu sözleşmenin sadece ismen mevzuatta belirtilmiş olması yeterli olmayıp sözleşmenin objektif esaslı unsurları ile hüküm ve sonuçlarının düzenlenmiş olması gerekmektedir⁴¹. Rödovans sözleşmesine ilişkin olarak mevzuattaki düzenlemeler göz önüne alındığında görülecektir ki, ne kanunda ne de ilgili yönetmeliklerde mevcut olan hükümler rödovans sözleşmesine tipiklik kazandıracak ayrıntılara sahiptir⁴². Bu sebeple rödovans sözleşmesinin atipik bir sözleşme olduğunu belirtmekte bir beis bulunmamaktadır.

Öte yandan Maden Kanunu ve ilgili yönetmelikler, rödovans sözleşmesinin tarafları olan, maden ruhsat sahibi ile rödovans verene Türk Borçlar Kanunu'nda öngörülmeleyen birtakım ödevler yüklediğinden rödovans sözleşmesinin karma sözleşme olduğunu belirtmek mümkündür⁴³.

III. RÖDOVANS SÖZLEŞMESİNE UYGULANACAK HÜKÜMLER

A. Genel Olarak Karma Nitelikli Sözleşmeye Uygulanacak Hükümler

Hukuki nitelik başlığı altında rödovans sözleşmesinin karma nitelikli atipik bir sözleşme olduğu belirtilmiştir. Karma nitelikli bir sözleşmeye uygulanması gereken hükümler hususunda öğretilerde farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu görüşleri saf dışı (bertaraf) etme teorisi, birleştirme (terkip) teorisi, soğurma (imtisas) teorisi, yaratma ve kıyas (örnekseme) teorisi olarak belirtmek mümkündür⁴⁴.

Bu teorilerden birisi olan bertaraf etme kuramına göre karma tipteki akitlere Türk Borçlar Kanunu'nun ilk iki yüz altı maddesindeki ilgili hükümlerin uygulanması gerekir. Çünkü bir araya getirilen çeşitli sözleşme tipleri birbirini bertaraf eder ve özel sözleşme çeşitlerine ait kurallardan hiçbiri uygulanmaz. Birleştirme (terkip) teorisi uyarınca mevcut olan her edime, o edimin ait olduğu sözleşme tipine ilişkin hükümler uygulanmalı ve her birine ait hukuki neticeler birbirine bağlanmalıdır. Soğurma (imtisas) teorisine göre uyuşmazlık olması halinde, karma sözleşmenin tamamı açısından hangi sözleşme tipine ait unsur daha önemli ise daha önemli olan bu unsurun ait olduğu sözleşme tipinin hükümleri uygulama alanı bulur. Teorilerden sonuncusu olan yaratma ve kıyas (örnekseme) teorisi uyarınca, karma bir sözleşme kanunda düzenlenmemiş olduğundan, özel sözleşmelere ait kurallar karma sözleşmeye doğrudan doğruya değil fakat kıyasen, içerikleriyle uyduğu oranda uygulanır ve gerektiğinde hâkim hukuk yaratır⁴⁵.

³⁹ ERDOĞAN, *Maden Hakkı*, s. 129. Öğretilerde kimi yazarlara göre rödovans sözleşmesi direkt olarak ivazlıdır bkz. ÇİTİL, *Rödovans*, s. 219; AMIKLIOĞLU, *Maden İşletmesi*, s. 1275.

⁴⁰ Tipik ve atipik sözleşmeler hakkında detaylı bilgi için bkz. GÜMÜŞ, M. Alper: *Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt 1*, 3. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, (Özel), s. 3 vd.; TERCİER / PICHONNAZ / DEVELİOĞLU, s. 80 vd.; KARAKILIÇ, s. 45-46; ERDOĞAN, s. 61; EREN, *Genel*, s. 219 vd.

⁴¹ ARAL, Fahrettin / AYRANCI, Hasan: *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 11. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 53; ZEVLİLİLER, Aydın / GÖKYAYLA, Emre: *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 19. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2019, s. 11; EREN, Fikret: *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019, (Özel), s. 947 vd.

⁴² ERDOĞAN, *Maden Hakkı*, s. 129-130; UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 155-156; ÇİTİL, *Rödovans*, s. 220; AMIKLIOĞLU, *Maden İşletmesi*, s. 1274.

⁴³ ERDOĞAN, *Maden Hakkı*, s. 130; UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 156. Buna karşılık Yargıtay bazı kararlarında rödovans sözleşmelerinin kendine özgü bir sözleşme olduğunu ifade etmektedir: "...Rödovans sözleşmeleri kendine özgü bir sözleşme tipi olmakla birlikte..." Yargıtay, 6. HD., T. 17.03.2010, E. 2010/13548, K. 2010/2942 (Lexpera İçtihat Arama Motoru); Yargıtay, 11. HD., T. 04.03.2002, E. 2001/8457, K. 2002/1813 (Lexpera İçtihat Arama Motoru). Bu görüşe, rödovans sözleşmelerine ait unsurların kısmen de olsa mevzuatta düzenlenen sözleşme tiplerinde var olması sebebiyle, katılmamaktayız.

⁴⁴ Teoriler hakkında detaylı bilgi için bkz. YAVUZ, Cevdet: *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, 10. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2014, s. 28-29; ZEVLİLİLER / GÖKYAYLA, s. 20-21.

⁴⁵ Yargıtay bir kararında bu görüşlerden sonuncusunu yani örnekseme teorisini benimsemiştir. Bkz. Yargıtay, HGK., T. 06.10.1982, E. 1982/15-356, K. 1982/817 (Kazancı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası).

Öğretide çoğunlukla ve dahi tarafımızca savunulan⁴⁶ görüş, ayrıca Yargıtay'ın rödovans sözleşmeleri için uygulanması gereken hükümlerin neler olduğunu ve bu hükümlerin kıyasen uygulanması gerektiğini belirttiği muhtelif birçok kararı uyarınca, karma niteliğe sahip olan rödovans sözleşmesine yaratma ve kıyas (örnekseme) teorisi uygulanması doğru olacaktır.

B. Rödovans Sözleşmesine Kıyasen Uygulanan Hükümler

Öğretide ve yargı kararlarında rödovans sözleşmesine kıyasen hangi hükümlerin uygulanacağına dair iki görüş ileri sürülmüştür⁴⁷. Bunlardan birincisine göre rödovans sözleşmesine iş hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıklar mevcut olduğunda İş Kanunu'nda⁴⁸ düzenlenmiş olan alt işverenlik sözleşmesine ait hükümler kıyas yoluyla uygulanmalıdır⁴⁹.

Konu borçlar hukuku açısından ele alındığında, uyuşmazlık iş hukukundan kaynaklanmıyorsa, görüşlerden ikincisi uyarınca rödovans sözleşmelerine hasılat (ürün) kirasına ilişkin hükümler kıyasen uygulanır⁵⁰. Rödovans sözleşmesinin hukuki niteliği anlatılırken belirtildiği üzere, bir rödovans sözleşmesi ivazlı veya ivazsız şekilde akdedilebilir. Uygulamada rödovans sözleşmesi çoğunlukla ivazlı şekilde akdedildiğinden, yani maden hakkının kullanımı bir bedel karşılığı devredildiğinden, hasılat (ürün) kirasına ilişkin hükümler kıyasen uygulama alanı bulacaktır⁵¹. Öğretide, rödovans sözleşmesi ivazsız şekilde akdedilirse bu rödovans sözleşmesine kullanım ödücü (ariyet) sözleşmesine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulama alanı bulması gerektiğine dair görüş bulunmaktadır⁵².

1. Asıl İşveren-Alt İşveren Hükümleri Açısından

Öğretide ve yargı kararlarında rödovans sözleşmesine kıyasen hangi hükümlerin uygulanacağına dair iki görüş bulunduğu daha önceden değinilmişti. Buna göre rödovans sözleşmesine, iş hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıklar mevcut olduğunda, İş Kanunu'nda düzenlenmiş olan alt işverenlik⁵³

⁴⁶ Öğretide, karma nitelikli sözleşmelere yaratma ve kıyas (örnekseme) teorisinin uygulanması hakkında detaylı bilgi için bkz. ZEVKLİLER / GÖKYAYLA, s. 21; UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 159; ERDOĞAN, *Maden Hakkı*, s. 131.

⁴⁷ UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 159; ERDOĞAN, *Maden Hakkı*, s. 131.

⁴⁸ 10.06.2003 tarihli ve 25134 sayılı Resmî Gazete.

⁴⁹ ÇANKAYA, s. 19; "... davalılar ... arasındaki ilişkinin 4857 sayılı Yasa'nın 2. maddesi gereğince alt işveren-üst işveren ilişkisi olarak değerlendirilmeye gerektiği açık ve seçiktir..." Yargıtay, 21. HD., T. 26.01.2010, E. 2009/12236, K. 2010/620 (Lexpera İçtihat Arama Motoru). "... taraflar arasındaki hukuki ilişkinin niteliği, bir başka ifade ile, asıl işveren-taşeron ilişkisi olup olmadığı saptanarak hasıl olacak sonuca göre karar verilmelidir..." Yargıtay, 10. HD., T. 17.10.2014, E. 2014/16695, K. 2014/19906 (Lexpera İçtihat Arama Motoru).

⁵⁰ ÇİTİL, *Rödovans*, s. 223; ÇANKAYA, s. 19; UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 164; AMIKLIOĞLU, *Rödovans*, s. 91. "... rödovans sözleşmesinde maden işletme ruhsatı sahibinin ruhsat sahasının tamamı ya da bir kısmındaki işletme iznini belirli bir süre başkasına devretmesi ve karşılığında genellikle çıkarılan madenin belirli bir miktarı kadar bedeli rödovans bedeli olarak alması söz konusu olup bu sözleşme bir nevi hasılat kirası olarak kabul edilmektedir..." Yargıtay, 22. HD., T. 13.04.2015, E. 2015/3744, K. 2015/13328 (Lexpera İçtihat Arama Motoru). "... Kira alacağının (rödovans bedelinin) tahsiline dair davanın..." Yargıtay, 14. HD., T. 28.06.2010, E. 2010/6528, K. 2010/7372 (Kazancı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası). "... Rödovans sözleşmeleri, hasılat kira sözleşmelerinin bir türüdür..." Yargıtay, 6. HD., T. 21.10.2013, E. 2013/1827, K. 2013/13962 (Kazancı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası). Aynı yönde Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay, 14. HD., T. 23.10.2009, E. 2009/8474, K. 2009/11535 (Lexpera İçtihat Arama Motoru); Yargıtay, 14. HD., T. 15.01.2008, E. 2007/12869, K. 2008/51 (Lexpera İçtihat Arama Motoru).

⁵¹ "... Taraflar arasındaki 15.2.1986 günlü rödovans sözleşmesi hasılat kira sözleşmesinin bir türüdür..." Yargıtay, 14. HD., T. 20.02.2007, E. 2007/111, K. 2007/1552 (Lexpera İçtihat Arama Motoru). "... Taraflar arasında varlığı çekişmesiz olan 15.03.2005 tarihli sözleşme, hasılat kira sözleşmelerinin bir türü olan rödovans sözleşmesidir..." Yargıtay, HGK., T. 23.10.2013, E. 2013/14-215, K. 2013/1487 (Kazancı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası). Aynı yönde Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay, 14. HD., T. 21.10.2008, E. 2008/7969, K. 2008/12073 (Kazancı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası); Yargıtay, 6. HD., T. 24.06.2015, E. 2015/1298, K. 2015/6363 (Lexpera İçtihat Arama Motoru).

⁵² ERDOĞAN, *Maden Hakkı*, s. 134; ERDOĞAN, *Rödovans*, s. 112.

⁵³ Asıl işveren, alt işveren ve bunlar arasındaki ilişki hakkında detaylı bilgi için bkz. ESENER, Turhan: *İş Hukuku*, 3. Baskı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1978, s. 78; SÜZEK, Sarper: *İş Hukuku*, 20. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 157 vd.; ÇELİK, Nuri / CANIKLIOĞLU, Nurşen / CANBOLAT, Talat: *İş Hukuku Dersleri*, 33. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 104 vd.; MOLLAMAHMUTOĞLU, Hamdi / ASTARLI, Muhittin / BAYSAL, Ulaş: *İş Hukuku Ders Kitabı Cilt 1*, 4. Baskı, Lykeion Yayınları, Ankara, 2020, s. 44; EYRENCİ, Öner / TAŞKENT, Savaş / ULUCAN, Devrim / BASKAN, Esra: *İş Hukuku*, 10. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 32 vd.; EKMEKÇİ, Ömer / YİĞİT, Esra: *Bireysel İş Hukuku Dersleri*, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 111 vd.; GÜNAY, C. İlhan: *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015, s. 75 vd.; SÜMER, H. Hadi: *İş Hukuku*, 21. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 16 vd.; SENYEN-KAPLAN, E. Tuncay: *Bireysel İş Hukuku*, 10. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2019, s. 56 vd.; UŞAN, M. Fatih / ERDOĞAN, Canan: *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 60 vd.; AKYİĞİT, Ercan: *İş Hukuku*, 13. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 68; POYRAZ, Seç-

sözleşmesine ait hükümlerin kıyas yoluyla uygulanacağı Yargıtay tarafından muhtelif kararlarda hüküm altına alınmıştır⁵⁴.

İş Kanunu m. 2/VI hükmünde “*Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişkiye asıl işveren-alt işveren ilişkisi denir*” şeklinde tanımlama yapılmaktadır. Ayrıca Alt İşveren Yönetmeliği’nde⁵⁵ de alt işveren tanımı yapılmıştır. Alt İşveren Yönetmeliği m. 3/I-a maddesinde alt işveren, “[*b*]ir işverenden, işyerinde yürütülen mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan, bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran gerçek veya tüzel kişiyi yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlar” şeklinde öngörülmüştür. Nitekim Yargıtay da asıl işveren-alt işveren ilişkisini, İş Kanunu ve Alt İşveren Yönetmeliği düzenlemelerine paralel şekilde hüküm altına almıştır⁵⁶.

Alt işverenlik ilişkisinin kurulabilmesi için belirli unsurların mevcudiyeti gerekmektedir. Bu unsurların; iki farklı işverenin mevcudiyeti, asıl işverenin işyerinde malzeme ya da hizmet üretimine dair faaliyetler yürüten kendi işçilerinin de bulunması, alt işverenin üstlendiği işin ya işyerinde yapılan malzeme ya da hizmet üretimine dair yardımcı iş veya asıl işin bir kısmında işletmenin ve işin gerekleri ile teknolojik sebeplerle uzmanlık gerektiren bir iş olması, çalışanların salt asıl işverenden alınan işte çalışması, asıl işveren ile alt işveren arasında muvazaa bulunmaması, alt işverenlik sözleşmesinin yazılı şekilde akdedilmesi, alt işverenin önceden söz konusu işyerinde çalışan bir kişi olmaması, alt işverene verilen işin asıl işverene ait işyerinde yapılması, alt işverenin üstlendiği iş için görevlendirdiği işçilerini yalnız bu işte çalıştırması olarak sayılması mümkündür⁵⁷.

Rödovans sözleşmesinde bir alt işverenlik ilişkisinin kurulup kurulmadığının tespiti, işçilik hakları konusunda hayati önem arz etmektedir. Kanunen geçersiz olmayan bir alt işverenlik sözleşmesinin mevcut olması halinde alt işverene bağlı çalışanların hakları, prim ve sair alacaklarına ilişkin olarak asıl işveren alt işverenle birlikte İş Kanunu m. 2/VI uyarınca müteselsil sorumluluk altına girecektir⁵⁸. Aksi halde, yani bir alt işverenden söz edilemeyeceği durumlarda, tek işverenin varlığı ve sorumluluğu gündeme gelecektir.

can: *İş Hukuku*, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 19-20; BERBEROĞLU YENİPİNAR, Filiz: *Bireysel İş Hukuku Davaları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 34; YENER, M. Zahid: *İş Sözleşmesinde İş Görme ve Ücret Ödeme Borçlarında Temerrüt*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 33; HEKİMLER, Alpay: “Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinin 4857 Sayılı İş Kanunu Kapsamındaki Yasal Çerçevesi”, *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, Temmuz 2012, s. 2-3; ŞAFAK, Can: “4857 Sayılı İş Kanunu Çerçevesinde Taşeron (Alt İşveren) Meselesi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 51, 2004, s. 112 vd.; TOZLU, Ahmet / ERASLAN M. Tarık: “Türkiye’de Alt İşverenlik Uygulaması”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı 84, 2012, s. 47 vd.; BAYBORA, Dilek: “İşletmelerde Asıl İşveren-Alt İşveren Uygulaması ve Ortaya Çıkan Sonuçlar”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, 2010, s. 21 vd.; AYDIN, Ufuk: 6552 Sayılı (Torba) Yasa Sonrası Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkileri, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, 2015, s. 10-11.

⁵⁴ Yargıtay, 21. HD., T. 26.01.2010, E. 2009/12236, K. 2010/620 (Lexpera İçtihat Arama Motoru); Yargıtay, 10. HD., T. 17.10.2014, E. 2014/16695, K. 2014/19906 (Lexpera İçtihat Arama Motoru).

⁵⁵ 27.09.2008 tarihli ve 27010 sayılı Resmî Gazete.

⁵⁶ “... Alt işveren; bir iş yerinde yürütülen mal ve hizmet üretimine ilişkin asıl işin bir bölümünde veya yardımcı işlerde, işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren alanlarda iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini, sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren olarak tanımlanabilir. Alt işverenin iş aldığı işveren ise asıl işveren olarak adlandırılabilir...” Yargıtay, HGK., T. 29.04.2015, E. 2015/22-772, K. 2015/1280 (Kazancı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası).

⁵⁷ AKYİĞİT, Ercan: *Bireysel İş Hukuku Ders Kitabı*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 61 vd.; SÜZEK, s. 158 vd.; SÜMER, s. 17 vd.; UŞAN / ERDOĞAN, s. 62 vd.; ÇANKAYA, s. 10 vd.; ÇELİK / CANIKLIOĞU / CANBOLAT, s. 109 vd.; MOLLAMAHMUTOĞLU / ASTARLI / BAYSAL, s. 45 vd.; SENYEN-KAPLAN, s. 57 vd.; EYRENCİ / TAŞKENT / ULUCAN / BASKAN, s. 34 vd.; EKMEKÇİ / YİĞİT, s. 113 vd.

Yargıtay da muhtelif birçok kararında bu unsurları hüküm altına almıştır: Yargıtay, 9. HD., T. 01.11.2010, E. 2010/36161, K. 2010/31045 (Kazancı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası); Yargıtay, 7. HD., T. 07.03.2013, E. 2013/2572, K. 2013/2349 (Kazancı Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası); Yargıtay, 9. HD., T. 26.03.2019, E. 2016/7535, K. 2019/6862 (Lexpera İçtihat Arama Motoru); Yargıtay, 9. HD., T. 01.07.2019, E. 2016/5678, K. 2019/14612 (Lexpera İçtihat Arama Motoru); Yargıtay, 9. HD., T. 13.11.2019, E. 2016/8584, K. 2019/19835 (Lexpera İçtihat Arama Motoru); Yargıtay, 22. HD., T. 10.05.2016, E. 2015/34211, K. 2016/14219 (Lexpera İçtihat Arama Motoru); Yargıtay, 22. HD., T. 13.04.2015, E. 2015/3744, K. 2015/13328 (Lexpera İçtihat Arama Motoru); Yargıtay, 10. HD., T. 09.10.2017, E. 2015/19229, K. 2017/6480 (Lexpera İçtihat Arama Motoru).

⁵⁸ ÇANKAYA, s. 10.

Daha önce bahsedildiği üzere Yargıtay, iş hukuku kaynaklı uyumsuzluklarda rödovans sözleşmesine alt işverenliğe ilişkin hükümlerin uygulanacağını birçok kararında hüküm altına almıştır⁵⁹. Rödovans sözleşmesinde, sahipliği devlet nezdinde bulunan bir madenin arama/işletme iznini alanların söz konusu hakları başka bir kişiye devri bulunduğundan, her rödovans sözleşmesinde birbirinden bağımsız iki işverenden söz edilemeyecektir⁶⁰. Ayrıca belirtmek gerekir ki, ruhsat sahibinin üzerinde arama ve işletme iznini devrettiği o madende işçi çalıştırması veya üretimi denetleme yetkisine sahip olması halinde, alt işveren ilişkisi kurma şartlarının yerine getirildiğini belirtmek mümkün değildir. Bu sebeplerle Yargıtayın bu yaklaşımına katılmamaktayız.

2. Hasılat (Ürün) Kirası Hükümleri Açısından

Rödovans sözleşmelerine büyük bir çoğunlukla hükümleri kıyasen uygulanan hasılat (ürün) kirası, kira sözleşmesinin bir çeşididir. Türk Borçlar Kanunu'nun 299. maddesi uyarınca kira sözleşmesi⁶¹, “*kiraya verenin bir şeyin kullanılmasını veya kullanmayla birlikte ondan yararlanılmasını kiracıya bırakmayı, kiracının da buna karşılık kararlaştırılan kira bedelini ödemeyi üstlendiği sözleşmedir.*” şeklinde tanımlanmaktadır.

Kira sözleşmesi ise kira konusu eşyanın menkul veya gayrimenkul niteliğine göre, kira süresinin belirli olup olmamasına göre, kira konusu eşyanın hasılat sağlayan bir mal niteliği taşıyıp taşıyamamasına göre tasnife tabi tutulabilir. Çalışmamızın konusu olan rödovans sözleşmesine, kıyasen uygulanan hükümler hasılat (ürün) kirasına ilişkin düzenlemeler olduğundan, kira sözleşmesi çeşitlerinden sadece hasılat (ürün) kirasının üzerinde durulacaktır.

Şayet bir ürün getirmeyen, sadece kullanılmak üzere bir menkul veyahut gayrimenkul kira sözleşmesine konu olursa olağan (basit, adi) kira söz konusu olur⁶². Buna karşılık Türk Borçlar Kanunu m. 357’de ürün kirası⁶³, “*kiraya verenin, kiracıya, ürün veren bir şeyin veya hakkın kullanılmasını ve ürünlerin devşirilmesini bedel karşılığında bırakmayı üstlendiği sözleşme...*” şeklinde tanımlanmıştır. Kanun hükmünden de anlaşılacağı üzere sözleşme, ödenen bedel karşılığında kiracının kiralanan şeyi kullanarak veya işleterek bir hasılat (ürün) elde etmesi amacı ile akdedilir. Hasılat (ürün) kirası, “*tam iki tarafa borç yükleyen, sürekli borç doğuran, rızai, ivazlı bir sözleşmedir*”⁶⁴.

Rödovans sözleşmesi Türk Borçlar Kanunu’nda veya Türk Medeni Kanunu’nda özel bir sözleşme türü şeklinde düzenlenmediğinden ve de karma nitelikli bir sözleşme olması sebebiyle, bu sözleşmeye kıyasen uygulanacak hükümlerden, daha önce bahsedildiği üzere, rödovans sözleşmesinin çoğunlukla borçlar hukuku düzleminde bir hasılat kirası sözleşmesi olduğu ileri sürülmekte ve yüksek mahkeme kararları da rödovans sözleşmesinin borçlar hukuku düzleminde bir hasılat kirası sözleşmesi olduğuna hükmetmektedir⁶⁵.

Özetle hasılat kirası, kiralayan kişinin hasılat kiracısına bir bedel karşılığında hasılat getiren bir hakkın kullanımını terk ettiği ve hasılat temin etme imkânı ortaya çıkardığı bir sözleşme tipidir⁶⁶. Ha-

⁵⁹ Yargıtay, 21. HD., T. 26.01.2010, E. 2009/12236, K. 2010/620 (Lexpera İçtihat Arama Motoru); Yargıtay, 10. HD., T. 17.10.2014, E. 2014/16695, K. 2014/19906 (Lexpera İçtihat Arama Motoru).

⁶⁰ UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 160; ÇANKAYA, s. 15.

⁶¹ Kira sözleşmesi hakkında detaylı bilgi için bkz. GÜMÜŞ, M. Alper: *Borçlar Hukuku Özel Hükümler Kısa Ders Kitabı*, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2017, s. 182 vd.; TÜREL, Erol: *Türk Borçlar Kanunu’na Göre Kira Sözleşmeleri Cilt 1*, Legal Yayınları, İstanbul, 2015, s. 10 vd.; ZEVKLİLER / GÖKYAYLA, s. 185 vd.; EREN, *Özel*, s. 313 vd.; ARAL / AYRANCI, s. 256 vd.; YAVUZ, s. 369 vd.; AKINTÜRK / ATEŞ KARAMAN, s. 263 vd.; GÜMÜŞ, *Özel*, s. 225 vd.

⁶² ZEVKLİLER / GÖKYAYLA, s. 191; AKINTÜRK / ATEŞ KARAMAN, s. 265; ÇANKAYA, s. 7; ARAL / AYRANCI, s. 256.

⁶³ Hasılat (ürün) kirası hakkında detaylı bilgi için bkz. TÜREL, Erol: *Türk Borçlar Kanunu’na Göre Kira Sözleşmeleri Cilt 2*, Legal Yayınları, İstanbul, 2015, s. 237 vd.; ZEVKLİLER / GÖKYAYLA, s. 191; EREN, *Özel*, s. 435 vd.; YAVUZ, s. 703 vd.; AKINTÜRK/A TEŞ KARAMAN, s. 265-266.

⁶⁴ ÖZTÜRK, Gülay: *Teoride ve Uygulamada Hasılat Kirası*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010, s. 49-50; EREN, *Özel*, s. 436-437; YAVUZ, s. 704.

⁶⁵ ÇİTİL, *Rödovans*, s. 223; ÇANKAYA, s. 15. “... Rödovans sözleşmesine Maden Kanunu’nda özel bir düzenleme olmadığı için Borçlar Kanunu’nun ... ve devamı maddelerinde düzenlenen “hasılat kirasına” ait hükümler uygulanır...” Yargıtay, 10. HD., T. 18.10.2010, E. 2009/6050, K. 2010/13806 (Lexpera İçtihat Arama Motoru).

⁶⁶ UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 164.

sılat (ürün) kirasının bu tanımı ve de rödovans sözleşmesinin tanımı dikkate alındığında, rödovans sözleşmesinin hasılat (ürün) kirasına benzetilmesi mümkün olacaktır. Kaldı ki Yargıtayın da bu hususta vermiş olduğu kararların artık istikrar ve süreklilik arz ettiği, çalışmamızın tamamı göz önüne alındığında gözler önüne serilmiş olacaktır.

IV. RÖDOVANS SÖZLEŞMESİ ALT İŞVERENLİK İLİŞKİSİ KURAR MI?

Rödovans sözleşmesine, öğretide ve uygulamada üzerinde mutabık kalındığı üzere, kıyasen uygulanacak hükümlerin alt işverenlik ilişkisi hükümleri ve hasılat (ürün) kirası hükümleri olduğunu daha önce belirtmiştik. Alt işverenlik münasebetinin meydana gelebilmesi için belirli unsurların mevcudiyeti gerektiği ve bu unsurların neler olduğu önceki başlıklarda incelenmiştir.

Alt işverenlik ilişkisinin kurulabilmesi için aranan bu unsurlar göz önüne alındığında görülecektir ki rödovans sözleşmesi, alt işverenlik ilişkisi ortaya çıkartabilecek unsurlara sahip değildir. Zira her şeyden önce rödovans sözleşmesi ile maden işletme hakkının devri söz konusu olduğundan alt işveren ilişkisinde olduğu gibi biri alt işveren sıfatını, diğeri asıl işveren sıfatına sahip olmak üzere iki farklı işverenin varlığı söz konusu olmayacaktır⁶⁷.

Öte yandan alt işveren ilişkisinin varlığından bahsedebilmek için gerekli unsurlardan bir diğeri de bir işin, bir işverenden, işyerinde yürüttüğü malzeme ya da hizmet üretimine dair yardımcı işlerinde veyahut asıl işin bir kısmında işletmenin ve işin gereği ile teknolojik sebeplerle uzmanlık gerektiren işlerde alt işverene verilmiş olmasıdır. Rödovans sözleşmesi ile maden ruhsatlı sahanın bütünü ya da bir bölümü başkasına verilebilir. Hal böyle olunca rödovans sözleşmesinin taraflarından biri olan rödovans veren, sözleşmeye konu ruhsatlı sahada gerçekleştirilecek olan maden arama ve işletme işinin tamamını bir bütün halinde devralmaktadır. Böylece asıl işin bir kısmında işin gereği teknolojik sebeplerle uzmanlık gerektiren bir işin ya da bir yardımcı işin varlığından bahsetme imkânı olmadığı için, rödovans sözleşmesinin alt işverenlik ilişkisinin unsurlarını ihtiva ettiğini söylemek mümkün değildir⁶⁸.

Bilindiği üzere İş Kanunu m. 2/VI *“bu ilişkide asıl işveren, alt işverenin işçilerine karşı o işyeri ile ilgili olarak bu Kanundan, iş sözleşmesinden veya alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işveren ile birlikte sorumludur.”* hükmünü amirdir. Bu hüküm uyarınca eğer bir alt işverenlik ilişkisi mevcut ise, asıl işveren ve alt işverenin müteselsil sorumluluğu söz konusu olacaktır. Alt işverenlik ile ilgili bu hükmün aksine maden hukuku mevzuatımızda maden hakkını rödovans verene devreden ruhsat sahibinin, rödovans verenin işçilerinin haklarından ve onlara karşı olan yükümlülüklerden sorumlu olacağına dair bir düzenleme bulunmamaktadır⁶⁹. Kaldı ki Maden Kanunu ek m. 7/III bu durumun tam tersini düzenlemektedir: *“Maden ruhsat sahiplerinin, ruhsat sahalarının bir kısmında veya tamamında üçüncü kişilerle yapmış oldukları rödovans sözleşmelerinde, bu alanlarda yapılacak madencilik faaliyetlerinden doğacak İş Kanunu, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili idari, mali ve hukuki sorumluluklar rödovansçıya aittir. Ancak bu durum ruhsat sahibinin Maden Kanunundan doğan sorumluluklarını ortadan kaldırmaz”*. Bu hükümden de anlaşılacağı üzere bahsedilen hak ve sorumluluklardan rödovans verenin sorumlu olduğu düzenlenmiştir.

Rödovans sözleşmesi yapılırken maden ruhsat sahibinin maden işletme ruhsatını bir diğer kişiye devretmesi iki şekilde mümkündür. Bu yollardan birincisi uyarınca ruhsat sahibi, maden işletme ve

⁶⁷ UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 160; ÇANKAYA, s. 15; Yargıtay, 22. HD., T. 01.07.2019, E. 2017/23242, K. 2019/14660 (Lexpera İçtihat Arama Motoru).

⁶⁸ *“... Davaya konu olayda alt işverene verilen iş, Eyzec yeraltı sahalarında kömür üretilmektedir. Söz konusu üretim işi bir bütün halinde alt işverene verilmiştir. Asıl işveren söz konusu kömür üretim işinde işçi çalıştırmamaktadır. Bu hususta herhangi bir tartışma bulunmamakta ve mevcut durum mahkeme tarafından da kabul edilmektedir. Dolayısıyla alt işverenlik ilişkisinin veya sözleşmesinin iki temel kurucu unsuru somut olayda mevcut değildir...”* Yargıtay, 22. HD., T. 10.05.2016, E. 2015/34211, K. 2016/14219 (Lexpera İçtihat Arama Motoru).

⁶⁹ ÇANKAYA, s. 16.

üretim yönünden herhangi bir faaliyette bulunmadan maden işletme hakkını üçüncü bir kişiye (rödovans verene) rödovans sözleşmesi ile devretmekte ve rödovans veren işyerine bizzat kendisi işçi olarak işletme ve üretim faaliyetlerine başlayıp bunları sürdürmektedir⁷⁰. Hal böyle olunca ruhsat sahibi hiçbir şekilde işletme faaliyetinde bulunmamakta ve hiç işçi çalıştırmamaktadır. Bu sebeple ruhsat sahibinin işveren sıfatına sahip olmadığı ortada olup alt işverenlik ilişkisinin mevcut olduğunu söylemek mümkün değildir.

Rödovans ile devirin ikinci yolu, ruhsat sahibinin maden sahasını işletmeye başlamış, işçi çalıştırmış, fakat bu noktadan sonra söz konusu sahayı devretmiş olması halidir ki böylece ruhsat sahibi devir esnasında işletmede var olan makine ve aletleri rödovans verene kullanması için bırakmış, devre konu sahadan tamamen çekilmiş olur⁷¹. Bu halde, ruhsat sahibi, sadece ürün denetleme, ürünü teslim alma ve kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getirme amacıyla üretime yönelik olmayan işçi bulundurma yetkilerine sahip olup bu durumun da alt işveren ilişkisi oluşturduğunu ifade etmek mümkün olmayacaktır. Görüldüğü üzere bu iki halde de bir alt işverenlik ilişkisinin varlığından söz edilemeyecektir⁷².

Rödovans sözleşmesinde tek işveren vardır o da rödovans verendir. İşyerinin rödovans uyarınca devredilmesiyle ruhsat sahibinin kendine ait bir işyeri söz konusu olmayacaktır⁷³. Kısaca, maden hukuku mevzuatına uygun bir şekilde akdedilen bir rödovans sözleşmesi, alt işverenlik ilişkisinin unsurlarını taşımamaktadır. Bu sebeple, öğretide ve içtihatlarda çoğunlukla savunulduğu ve halihazırda uygulandığı üzere, rödovans sözleşmesine hasılat kirası düzenlemelerinin tatbik edilmesi gerekmektedir. Rödovans sözleşmesi bir alt işverenlik ilişkisi kurmaz.

SONUÇ

Maden kavramı, çeşitli doğal etmenlerle taş kürede meydana gelen ve iktisadi değere sahip olan minerallerdir. Maden hukuku ise madenlerin aranıp işletilmesi ve çıkarılıp kullanılması aşamalarını düzenleyen bir hukuk dalıdır. Anayasa m. 168 uyarınca tabi kaynaklar ve dahi madenler ile servetler devletin hüküm ve tasarrufu altındadır.

Hukuki açıdan hangi maddelerin maden olarak kabul edileceği hususunda iki farklı yaklaşımdan birincisi olan *tanımlayıcı sisteme* göre, kanunda genel bir maden tanımı yapılmakta olup bu kanuni tanımın kapsamına giren maddeler maden olarak kabul edilmektedir. İkinci sistem olan *sayma sisteme* göre ise kanunda genel bir maden tanımı yapılmamakta, fakat maden olarak kabul görececek olan maddeler sınırlı sayı ilkesine göre ismen sayılmaktadır. Bu sisteme göre kanunda ismen belirtilmemiş olan bir madde, maden olarak kabul edilmemektedir. Maden Kanunu'nda genel olarak bir maden tanımı yapılmış olması hasebiyle Türk hukukunda tanımlayıcı sistem kabul edilmiştir.

Maden mülkiyetinin kime ait olduğunun belirlenmesi hususunda dünya üzerinde yine iki sistemin varlığı söz konusudur. İlk sisteme göre madenler arza tabidir ve bu sebeple madenler buldukları arazilerin mütemmim cüzüdürler. İkinci sistem ise devletin hakimiyeti sistemidir ve bu sisteme göre madenler kimin arazisi üzerinde bulunursa bulunsun devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Ülkemizde de geçerli olan bu sistem uyarınca devlet, madenlerin mülkiyetini özel kişilere devredemez ve madenleri özelleştiremez.

⁷⁰ KÖYSÜREN GENÇ, Sultan: "Rödovans Sözleşmeleri ve Ruhsat Sahibinin Sorumluluğunun İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Yönünden Değerlendirilmesi", *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt 9, Sayı 100, Aralık 2014, s. 379; UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 160-161.

⁷¹ ÇANKAYA, s. 16; KÖYSÜREN GENÇ, s. 379.

⁷² "... geçerli bir rödovans sözleşmesinin varlığı durumunda, ruhsat sahibi ile rödovansçı arasındaki ilişkinin niteliği başından itibaren aynıdır. Bu ilişkinin 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2/6. maddesinde düzenlenen asıl işveren-alt işveren ilişkisi tanımlamasına uygun olmadığı açıktır..." Yargıtay, 22. HD., T. 13.07.2020, E. 2017/9608, K. 2020/9495 (Lexpera İçtihat Arama Motoru). Aynı yönde bir başka karar için bkz. Yargıtay, 22. HD., T. 01.07.2019, E. 2017/23242, K. 2019/14660 (Lexpera İçtihat Arama Motoru); UYUMAZ / GÜNGÖR, s. 161.

⁷³ ÇANKAYA, s. 17.

Maden Kanunu düzenlemesi uyarınca maden haklarının bölünmezliği ilkesi esastır. Rödovans sözleşmesi ile hakların bölünmezliği ilkesinin fiilen aşılması söz konusudur ve bu sözleşme türü sayesinde madenlerin aranıp işletilmesi hususunda maden ruhsat sahibi, rödovans verene maden arama ve işletme yetkilerini devretmektedir.

Rödovans sözleşmesi, ruhsat sahalarındaki madenlerin işletilerek değerlendirilmesi amacıyla üçüncü kişilere veya kuruluşlara tasarruf hakkı sağlamak üzere ruhsat sahasının tamamı veya bir bölümü için ruhsat sahiplerinin bu kişilerle yapmış oldukları sözleşmelerdir. Rödovans sözleşmesinin şekline ilişkin kanuni bir düzenleme olmadığından, bu sözleşmenin Türk Borçlar Kanunu m. 12 uyarınca kabul edilen şekil serbestisi gereği herhangi bir şekil şartına tabi olmadığı ifade edilebilir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus şudur ki, Maden Kanunu'na getirilen ek 7. madde hükmü gereği rödovans sözleşmelerinin geçerliliği genel müdürlüğün iznine tabi hale getirilmiştir. Bu düzenlemenin bir sonucu olarak idarenin yazılı izninin alınmasına tabi bir sözleşmenin yazılı şekilde yapılması gerektiği belirtilmelidir.

Rödovans sözleşmesi, rızaî niteliğe sahip bir özel hukuk sözleşmesidir. Bu sözleşme ile maden ruhsat sahibi ve rödovans veren arasında bir borç ilişkisi kurulduğundan, rödovans sözleşmesi borç doğurucu niteliğe de sahip olmaktadır. Rödovans sözleşmesi ivazlı veya ivazsız yapılabileceği için maden hakkının kullanımı rödovans verene bir bedel karşılığında devredilmişse rödovans sözleşmesi, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme özelliği gösterecektir. Fakat rödovans sözleşmesinin rödovans verenden bir bedel alınmadan yapılması da mümkündür ve bu durumda rödovans sözleşmesi eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme niteliği kazanır. Öte yandan rödovans sözleşmesine ilişkin olarak mevzuattaki düzenlemeler göz önüne alındığında ne kanunda ne de ilgili yönetmeliklerde mevcut olan hükümler rödovans sözleşmesine tipiklik kazandıracak ayrıntılara sahip olduğundan, rödovans sözleşmesinin atipik (isimsiz) bir sözleşme olduğu ifade edilebilir. Ayrıca taraflara yüklenen ödevler bakımından rödovans sözleşmesi karma nitelikte bir sözleşmedir.

Karma nitelikli sözleşmelere uygulanabilir hükümler açısından saf dışı (bertaraf) etme teorisi, birleştirme (terkip) teorisi, soğurma (imtisas) teorisi, yaratma ve kıyas (örnekseme) teorileri söz konusudur. Bertaraf etme teorisine göre karma tipli sözleşmelere Türk Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerinin uygulanması gerekir. Birleştirme (terkip) teorisi uyarınca mevcut olan her edime, o edimin ait olduğu sözleşme tipine ilişkin hükümler uygulanmalı ve her birine ait hukuki neticeler birbirine bağlanmalıdır. Soğurma (imtisas) teorisine göre uyuşmazlık olması halinde karma sözleşmenin tamamı açısından hangi sözleşme tipine ait unsur daha önemli ise daha önemli olan bu unsurun ait olduğu sözleşme tipinin hükümleri uygulama alanı bulur. Yaratma ve kıyas (örnekseme) teorisi uyarınca, karma bir sözleşme kanunda düzenlenmemiş olduğundan, özel sözleşmelere ait kurallar karma sözleşmeye doğrudan doğruya değil fakat kıyasen, içerikleriyle uyduğu oranda uygulanır ve gerektiğinde hâkim hukuk yaratır. Tarafımızca da kabul edilen ve öğretisi ile Yargıtay'ın da paralel düşünceye sahip olduğu üzere rödovans sözleşmesine yaratma ve kıyas (örnekseme) teorisi uygulanmalıdır.

Yaratma ve kıyas (örnekseme) teorisinin uygulanacağı karma nitelikli rödovans sözleşmesinde iş hukuku kaynaklı uyuşmazlıklarda alt işveren hükümleri, borçlar hukuku kaynaklı uyuşmazlıklarda hasılat (ürün) kirası hükümlerinin uygulanacağı Yargıtay kararlarında hüküm altına alınmıştır. Hasılat (ürün) kirası; kiraya verenin, kiracıya, ürün veren bir şeyin veya hakkın kullanılmasını ve ürünlerin devşirilmesini bedel karşılığında bırakmayı üstlendiği kira sözleşmesi türüdür. Alt işveren ilişkisi ise bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan hukuki kurumdur. Asıl işveren-alt işveren ilişkisinin kurulabilmesi için iki ayrı işverenin bulunması, asıl işverenin işyerinde mal veya hizmet üretimi işlerinde çalışan kendi işçilerinin de bulunması, alt işverenin aldığı işin ya işyerinde yürütülen mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı iş veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık

gerektiren bir iş olması, işçilerin sadece asıl işverenden alınan işte çalıştırılması, asıl işveren ile alt işveren arasında muvazaa bulunmaması, alt işverenlik sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması, alt işverenin daha önce o işyerinde çalıştırılan bir kimse olmaması, alt işverene verilen işin asıl işverene ait işyerinde yapılması, alt işverenin aldığı iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işte çalıştırması gerekmektedir.

Hasılat (ürün) kirası ve alt işverenlik tanımları ile alt işverenlik ilişkisinin kurulabilmesi için gerekli şartlar göz önüne alındığında, rödovans sözleşmesinin alt işverenlik ilişkisinin kurulabilmesi için gerekli unsurları taşımadığı açıkça göze çarpmaktadır. Bu sebeple rödovans sözleşmesinin bir alt işverenlik ilişkisi kurduğunu söylemek mümkün değildir. Tarafımızca da savunulduğu, öğretilde belirtildiği ve Yargıtay tarafından uygulandığı üzere, rödovans sözleşmesine hasılat (ürün) kirasına ilişkin hükümlerin uygulanması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AKINCI, Şahin: *Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler*, 7. Baskı, Sayram Yayınları, Konya, 2013.
- AKINTÜRK, Turgut / ATEŞ KARAMAN, Derya: *Borçlar Hukuku*, 21. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013.
- AKYİĞİT, Ercan: *Bireysel İş Hukuku Ders Kitabı*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.
- AKYİĞİT, Ercan: *İş Hukuku*, 13. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- AMIKLIOĞLU, Hüseyin: “Rödovans Sözleşmesi ile İşletilen Bir Maden İşletmesinden Doğan Zararlardan Sorumluluk”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2017, Cilt 19, Özel Sayı, Şeref Ertaş’a Armağan, s. 1271-1303 (Maden İşletmesi).
- AMIKLIOĞLU, Hüseyin: *Rödovans Sözleşmesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016 (Rödovans).
- ANTALYA, Gökhan: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1*, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- ARAL, Fahrettin / AYRANCI, Hasan: *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 11. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.
- AYDIN, Ufuk: 6552 Sayılı (Torba) Yasa Sonrası Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkileri, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 2015, Cilt 5, Sayı 1, s. 9-31.
- BAYBORA, Dilek: “İşletmelerde Asıl İşveren-Alt İşveren Uygulaması ve Ortaya Çıkan Sonuçlar”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2010, Cilt 2, Sayı 2, s. 19-26.
- BAYCIK, Gaye: “İş İlişkisinin Kurulması, Hükümleri ve İşin Düzenlenmesi”, *Yargıtay’ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi Semineri 2016*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018.
- BERBEROĞLU YENİPİNAR, Filiz: *Bireysel İş Hukuku Davaları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.
- CANSEL, Erol / ÖZEL, Çağlar: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1, 2*. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.
- ÇANKAYA, O. Güven: “Rödovans Alt İşverenlik Sözleşmesi Midir?” *Kamu-İş*, Cilt 13, Sayı 3, s. 1-21.
- ÇELİK, Nuri / CANIKLIOĞLU, Nurşen / CANBOLAT, Talat: *İş Hukuku Dersleri*, 33. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020.
- ÇEVİKÇELİK, Muradiye: “3213 Sayılı Maden Kanunu Uyarınca Maden Hukukunda Kamulaştırma Usulü”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2020, Cilt 19, Sayı 1, s. 329-360.
- ÇEVİKÇELİK, Muradiye: *Türk İdare Hukukunda Maden İşletme ve Rödovans Sözleşmeleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017 (Maden İşletme).
- ÇİTİL, Bünyamin: “Rödovans Sözleşmesinin Maden Hukukundaki Yeri ve Mali Yükümlülükler”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2019, Cilt 11, Sayı 39, s. 215-242 (Rödovans).
- ÇİTİL, Bünyamin: *Tüm Yönleriyle Maden Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018 (Maden).
- EKMEKÇİ, Ömer / YİĞİT, Esra: *Bireysel İş Hukuku Dersleri*, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.
- ERDOĞAN, İhsan: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 3. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2017.
- ERDOĞAN, Kemal: “Maden Hakkını Devir Sözleşmesi ile Rödovans Sözleşmesi Arasındaki Ayırım”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2018, Cilt 22, Sayı 1, s. 95-141 (Maden Hakkı).
- ERDOĞAN, Kemal: *Rödovans Sözleşmesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017 (Rödovans).
- EREN, Fikret: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 25. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020 (Genel).
- EREN, Fikret: *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019 (Özel).
- EREN, Fikret: *Mülkiyet Hukuku*, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.
- ESENER, Turhan / GÜNDOĞDU, Fatih: *Borçlar Hukuku I*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017.

- ESENER, Turhan: *İş Hukuku*, 3. Baskı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1978.
- EYRENCİ, Öner / TAŞKENT, Savaş / ULUCAN, Devrim / BASKAN, Esra: *İş Hukuku*, 10. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020.
- GÖĞER, Erdoğan: *Maden Hukuku*, Sevinç Matbaası, Ankara, 1979.
- GÜMÜŞ, M. Alper: *Borçlar Hukuku Özel Hükümler Kısa Ders Kitabı*, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2017.
- GÜMÜŞ, M. Alper: *Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Cilt 1*, 3. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013 (Özel).
- GÜNAY, C. İlhan: *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015.
- GÜNAY, Ömer: *Maden Hukuku*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.
- HATEMİ, Hüseyin / GÖKYAYLA, Emre: *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, 3. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2015.
- HEKİMLER, Alpay: “Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinin 4857 Sayılı İş Kanunu Kapsamındaki Yasal Çerçevesi”, *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 2012, Cilt 1, Sayı 2, s. 1-10.
- KARAKILIÇ, Hasan: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Notları*, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.
- KILIÇOĞLU, Ahmet: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 20. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2016.
- KÖYSÜREN GENÇ, Sultan: “Rödovans Sözleşmeleri ve Ruhsat Sahibinin Sorumluluğunun İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Yönünden Değerlendirilmesi”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2014, Cilt 9, Sayı 100, s. 374-381.
- KURT, Hayrettin: *Türk Hukukunda Maden Ruhsatı ve Sicili*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2020.
- MOLLAMAHMUTOĞLU, Hamdi / ASTARLI, Muhittin / BAYSAL, Ulaş: *İş Hukuku Ders Kitabı Cilt 1*, 4. Baskı, Lykeion Yayınları, Ankara, 2020.
- NOMER, Haluk: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 16. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2018.
- OĞUZMAN, Kemal / ÖZ, Turgut: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1*, 16. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2018.
- ÖZDAMAR, Demet: “Maden Hakkı ve Maden İrtifakı”, *M. Tevfik Birsal'e Armağan*, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 2001, s. 319-335 (Maden Hakkı).
- ÖZDAMAR, Demet: “Maden Hakkının Verilmesi ve Bu Hakkın Devri”, *T. Tufan Yüce'ye Armağan*, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 2001, s. 119-148 (Maden Hakkının Devri).
- ÖZTÜRK, Gülay: *Teoride ve Uygulamada Hasılat Kirası*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010.
- POYRAZ, Ercan: *İş Hukuku*, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.
- REİSOĞLU, Safa: *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 24. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013.
- SENYEN-KAPLAN, E. Tuncay: *Bireysel İş Hukuku*, 10. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2019.
- SİRMEN, Lâle: *Eşya Hukuku*, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019.
- SÜMER, H. Hadi: *İş Hukuku*, 21. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.
- SÜZEK, Sarper: *İş Hukuku*, 20. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020.
- ŞAFAK, Can: “4857 Sayılı İş Kanunu Çerçevesinde Taşeron (Alt İşveren) Meselesi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2004, Sayı 51, s. 111-132.
- TEKİL, Fahiman: *Borçlar Hukuku*, Yelken Matbaası, İstanbul, 1980.
- TERCIER, Pierre / PICHONNAZ, Pascal / DEVELİOĞLU, H. Murat: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016.

- TOZLU, Ahmet / ERASLAN M. Tarık: “Türkiye’de Alt İşverenlik Uygulaması”, *Sayıştay Dergisi*, 2012, Sayı 84, s. 45-62.
- TÜREL, Erol: *Türk Borçlar Kanunu’na Göre Kira Sözleşmeleri, Cilt 1*, Legal Yayınları, İstanbul, 2015.
- TÜREL, Erol: *Türk Borçlar Kanunu’na Göre Kira Sözleşmeleri, Cilt 2*, Legal Yayınları, İstanbul, 2015.
- TÜRK, H. Sami: “Devletçe İşletilecek Madenler Hakkında Kanun Üzerinde Açıklamalar”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1979, Cilt 36, Sayı 1, s. 83-119.
- UŞAN, M. Fatih / ERDOĞAN, Canan: *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.
- UYUMAZ, Alper / GÜNGÖR, Fatma: “Rödovans Sözleşmesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2015, Cilt 19, Sayı 4, s. 145-185.
- von TUHR, Andreas: *Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, Cilt 1-2*, (Çev.) EDEGE, Cevat, 2. Baskı, Yargıtay Yayınları, Ankara, 1983.
- YAVUZ, Cevdet: *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, 10 Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2014.
- YENER, M. Zahid: *İş Sözleşmesinde İş Görme ve Ücret Ödeme Borçlarında Temerrüt*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.
- YILDIRIM, Abdülkerim: *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.
- ZEVKLİLER, Aydın / GÖKYAYLA, Emre: *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 19. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2019.